

Marka Haklarının Korunmasında Gümrüklerin Rolü

Markanın Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) nezdinde tescile bağlanması markanın koruma altına alınmasında en önemli ve mecburi adım olsa da hakkın korunması ve kullanılması için tek başına yeterli olmamaktadır. Ticari marka tescil edildikten sonra, taklitle mücadele ve ticari markanın tescilinden doğan hakkın kullanılması için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle beraber, iç pazarda kullanımda olan bir ürünün başka ülkelerdeki üreticiler tarafından görülmesi ve üretilmesi veya iç pazarda ürünü gören birinin bu ürünü yurtdışında ürettirerek iç pazara arz etmesi eskiye oranla daha kolaylaşmıştır. İthalat ve ihracat işlemleri bu kadar artmış durumdayken, marka haklarının korunması için de alınabilecek en önemli tedbirlerin başında markanın gümrüklere kaydının yapılarak taklit ürünlerin gümrüklerde takibinin yapılması gelmektedir.

Fikri ve sınai hakların gümrüklerde korunmasına ilişkin düzenlemeler 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 57nci maddesi ile 7/10/2009 tarihli ve 27369 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliğinin 100 ila 111inci maddelerinde yer almaktadır. Bu düzenlemelere istinaden tescilli marka sahibi, markasını gümrüklere kaydederek olası taklit ürün veya kendi bilgisi dışında gerçekleşen ticareti daha kolay tespit edebilir.

Markaların gümrüklere kayıt işlemleri T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığının web sitesi üzerinden online olarak yapılabilir. Yapılan başvuru kayda alındıktan sonra Türkiye'nin tüm gümrüklerinde markanın eşzamanlı olarak kaydı gerçekleşmiş olur. Bu kayıt ile hem serbest bölgelerde hem de tüm gümrüklerde gerçekleşen ithalat ve ihracat işlemleri gözlem altına alınır. Yapılan başvuruların kayda geçmesi, başvuruda eksiklik olmaması halinde genellikle bir iki ay içerisinde sonuçlanır ve herhangi bir harç ödenmez. Eğer başvuruda sunulan evraklarda eksiklik tespit edilirse hak sahibi veya onun temsilcisine bu eksiklikleri tamamlamak için zaman tanınır, eksiklikler giderildikten sonra markanın gümrüklerde kayda alındığını bildiren resmi bir yazı tebliğ edilir. Gerçekleşen gümrük kaydı bir yıl süre ile geçerli olur ve bir yılın sonunda kaydın devamı istenirse yenilenmesi gerekir.

Markaların gümrük idaresine kaydının yapılabilmesi için zorunlu belgeler şunlardır;

- Markanın TÜRKPATENT tarafından düzenlenen tescil belgesi kopyası
- Eğer başvuru vekil aracılığıyla yapılıyorsa noter onaylı vekaletname
- Eğer hak sahibi tüzel kişi ise, imza sahibinin yetkisini gösteren imza sirküleri

Ayrıca T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığının yayınladığı "Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Gümrüklerde Korunmasına İlişkin E-Başvuru Rehberi" nde tanımlanan ve zorunlu olmamakla birlikte talep edilen diğer bilgi ve belgeler şöyledir:

- Orijinal Eşya İle İlgili Bilgiler: Başvuru konusu hakkın sahibi tarafından üretilen/ürettirilen orijinal eşyaya ilişkin ayırt edici tüm bilgiler
- Ürün Grubu: Eşyanın bulunduğu ürün grubu belirtilmelidir. TÜRKPATENT tarafından verilen hak tescil belgesinde "Emtiası" olarak belirtilen ürün grupları ile sınırlı kalmak suretiyle bir- den fazla ürün grubu seçilebilir.
- Üretim Ülkesi: Eşyanın üretim ülkesi eklenmelidir. Birden fazla ülkede üretilmesi mümkün eşyaya ilişkin olarak üretim yapılan tüm ülkeler belirtilmelidir.

- GTİP: Eşyanın Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki yerini belirten gümrük tarife istatistik pozisyonu bilgisi verilmelidir.
- Cins: Eşyanın tanınmasına imkân verecek şekilde tam ve ayrıntılı teknik tanımı yapılmalı, orijinal eşyanın tam adı yazılmalıdır. (Ayakkabı, X çizgi film karakteri vs.)
- Lisanslı Üretim Hakkına Sahip Firmalar: Orijinal eşyayı üretim hakkına sahip olan firma bilgileri belirtilmelidir.

Bunlarla beraber, esasen gümrük memurlarının taklit/sahte ürünü daha kolay tespit edebilmesi için, eğer biliniyorsa sahteciliğe ilişkin her türlü bilginin gümrükte kayıt altına alınması önemlidir. Örneğin taklit ürünlerin gelmesi olası ülkeler, sahtecilikle ilgili şüphelenilen firmalar veya herhangi bir sahtecilik tespiti halihazırda yapılmışsa buna ilişkin tüm belge ve fotoğraf, numune vb. diğer deliller gümrük kayıt başvurusunda sunulmalıdır.

Unutulmamalıdır ki her ne kadar tescilli marka gümrükte kayıtlı olsa da bu durum gümrükten geçen tüm sahte ürünlerin tespit edilebileceği garantisini veremez. İstisnai haller dışında gümrük memurları gümrükten geçen her ürünün marka haklarını ihlal edip etmediğini tespit edemez. Dolayısıyla taklit şüphesinin olduğu durumlarda marka sahibinin kendi bilgisi dahilindeki tüm bilgileri Gümrük İdaresi ile paylaşması taklidin tespitini kolaylaştıracaktır. Gümrükte taklit tespit edildiği durumda gümrük idaresi hak sahibine veya onun yasal temsilcisine çabuk bozulacak mallar için üç, diğer mallar için on gün süre tanımaktadır. Bu süre geçerli mazeret sunularak on gün daha uzatılabilmekle beraber uzatma verilmesi de tamamen gümrük idaresinin inisiyatifindedir.

Gümrük idaresi herhangi bir başvuru olmaksızın taklidi tespit etme yetkisine sahiptir, bu durumda hak sahibine veya onun yasal temsilcisine bildirim yaparak üç gün içerisinde işlem yapmasını talep edebilir. Herhangi bir işlem başlatılmaması halinde mallar serbest bırakılır.

Gümrükte durdurulan malların taklit olduğunun tespit edilmesi halinde hak sahibinin esas hakkında yetkili mahkemede tedbir talepli dava açması veya yetkili mahkemeden tedbir talebinde bulunması gerekmektedir. Tarafların anlaşması halinde ise mahkeme kararına gerek olmaksızın malların imhası mümkün olmaktadır.

Sonuç olarak, marka haklarının korunması gerek 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu gerekse 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun ilgili maddelerince düzenlenmiş olsa da, marka haklarının korunması, taklidin ve sahteciliğin önüne geçilebilmesi için hak sahiplerinin markadan doğan haklarını bilmesi ve taklit/sahteciliğin ortaya çıkması halinde de belirlenen sürelerde işlemleri yapması hak kaybı yaşanmaması ve maddi zarara uğramamaları için önemli bir unsurdur.

* Yabancı İşlemler Yöneticisi, Marka Vekili, Destek Patent, simay.akbas@destekpatent.com